

za 9 sep 2017
20.00 Concertzaal

ORKEST VAN DE ACHTTIENDE EEUW

Maria João Pires &
Ashot Khachatourian

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Orkest van de Achttiende Eeuw

concertmeester

Alexander Janiczek

eerste viool

Marc Destrubé
Kees Koelmans
Franc Polman
Irmgard Schaller
Annelies van der Vegt
Sayuri Yamagata

tweede viool

Staas Swierstra
Guya Martinini
Paula Pérez
Marinette Troost
Dirk Vermeulen
Richard Walz
Gustavo Zarba

altviool

Emilio Moreno
Marten Boeken
Deirdre Dowling
Else Krieg
Yoshiko Morita

cello

Richte van der Meer
Emmanuel Balssa
Albert Brüggen
Lidewij Scheifes
Rainer Zipperling

contrabas

Margaret Urquhart
Robert Franenberg

fluit

Michael Schmidt-Casdorff
Ingo Nelkenhobo
Frank de Bruine
Alayne Leslie

klarinet

Eric Hoeprich
Guy van Waas

fagot

Danny Bond
Luke Alexander

hoorn

Teunis van der Zwart
Stefan Blonk

trompet

David Staff
Mark Geelen

pauken

Maarten van der Valk

Bekijk de foto—
tentoonstelling
van Emilie Lauwers,
de maker van de
seizoensbeelden
2017-2018,
in de Inkomhal

Uitvoerders & programma

19.15 Inleiding door Jan Christiaens

—

Orkest van de Achttiende Eeuw: orkest
Maria João Pires: muzikale leiding
& pianoforte Erard (1837) uit de collectie
van Edwin Beunk

Ashot Khachatourian: pianoforte Erard
(1837) uit de collectie van Edwin Beunk

—

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Symfonie nr. 35 in D 'Haffner', KV385 (1782)

- Allegro con spirito
- Andante
- Presto

Wolfgang Amadeus Mozart

Pianoconcerto nr. 20 in d, KV466 (1785)

- Allegro
- Romanze
- Allegro assai

Solist: Ashot Khachatourian

pauze

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Pianoconcerto nr. 4 in G, opus 58 (1804-07)

- Allegro moderato
- Andante con moto
- Rondo: vivace

Solist: Maria João Pires

Het Partitura Project is een initiatief van een collectief van artiesten. Zij buigen zich over hun rol en verantwoordelijkheid in de samenleving, een samenleving waarin fundamentele waarden in een crisis lijken te zijn beland. Een verantwoordelijkheid van esthetische, ethische, sociale, pedagogische en spirituele aard. Het collectief streeft naar een grotere en meer open dialoog tussen de verschillende vormen van kunst en wetenschap, om zo bij te dragen aan een betere verstandhouding tussen de mens en zijn omgeving.

Met de steun van Piano's Maene

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

ORKESTRAAL

KLAVIER

Weense meesters aan het klavier

Wolfgang Amadeus Mozart en Ludwig van Beethoven waren beiden uitstekende pianisten. Ze schitterden niet alleen in andermans en eigen werk, maar gaven ook graag improvisaties ten beste op thema's aangereikt door het publiek. Uit verslagen van ooggetuigen weten we dat Mozart gemakkelijk een uur lang kon improviseren op een eenvoudig volkswijsje, en daarbij het publiek van de ene in de andere verbazing deed tuimelen. Het zegt iets over het muzikale brein van Mozart, dat een onuitputtelijke bron van vindrijkheid moet geweest zijn. Dat vernuft kwam hem ongetwijfeld goed van pas toen hij in 1781 uit dienst ging bij de prins-aartsbisschop van Salzburg om zich als zelfstandig kunstenaar in Wenen te vestigen. Om in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien, organiseerde Mozart abonnementsconcerten waarop zijn eigen muziek gespeeld werd en de partituren ervan verkocht werden. Het was dan natuurlijk zaak om voldoende nieuw repertoire klaar te hebben tegen het volgende concert.

Een van de eerste werken die hij componeerde voor het Weense publiek was de zogenaamde *Haffner-symfonie*, een overgangswerk tussen zijn Salzburger jaren en de Weense periode. De symfonie is ontstaan uit een feestelijke serenade die Mozart in 1782 componeerde voor de familie Haffner uit Salzburg. Toen hij in 1783 dringend een nieuw symfonisch werk nodig had voor de Weense abonnementsconcerten, herwerkte hij de *Haffner-serenade* in allerijl tot een volwaardige symfonie. De première was alleszins een onverdeeld succes. Mozart liet zijn vader Leopold weten dat de keizer in hoogsteigen persoon aanwezig was op het concert, en zelfs tot het einde was gebleven

– wat kennelijk uitzonderlijk was. 'Je had moeten zien hoe hij applaudisseerde voor mij!', aldus een dolenthousiaste Mozart, die op die ene avond ongeveer een half jaarinkomen verdiende. De keizer was wellicht onder de indruk van de openingsmaten van de *Haffner-symfonie*, die meteen duidelijk maken dat er iets groots op het spel staat. De stoere octaafsprongen in unisono en het gedecideerd puntige ritme vatten de luisteraar meteen bij de kraag. Heel de eerste beweging is doordrongen van deze basisideeën, die Mozart in almaar wisselende gedaantes ten tonele voert. De tweede en derde beweging lijken op het eerste gezicht een terugkeer naar de onschuldige divertimento-kunst uit de Salzburger tijd. Ook hier valt Mozarts meesterschap echter af te lezen aan elke maat, zo vol gratie en bekoorlijkheid. Elke wending, elke muzikale zin, elke dialoog van vraag en antwoord is een volmaakt kunstwerkje op zich. In de goedgeluimde finale laat Mozart dan weer een ander gezicht zien. De geest van zijn *buffa*-opera's is immers alomtegenwoordig in deze oefening in snelheid en precisie.

Mozart maakte op de abonnementsconcerten niet alleen naam als componist, maar ook als solist in zijn eigen pianoconcerto's. In februari 1785 stond het *Pianoconcerto nr. 20* op het programma. Daarin laat Mozart de wereld van de zuiver functionele muziek uit de Salzburger-tijd ver achter zich en zet hij de deuren van een nieuwe muziekstijl wagenwijd open. Zo werd hij de vader van het klassieke pianoconcerto. Dat heeft weliswaar belangrijke voorlopers in de barokke concerten van Bach en Vivaldi, maar tegelijk ruimt de wat eenvoudige motoriek van hun muziek bij Mozart plaats

voor afwisseling en dramatiek. Er zijn maar weinig concerto's die zo vol dramatiek openen als KV466! Kortademige, onrustige motieven, gehuld in donkere klankkleuren, verplaatsen de luisteraar meteen naar onherbergzame oorden. Strikt gesproken klinkt er geen melodie, maar eerder een muzikale atmosfeer, bestaande uit onheilspellende ritmes en motieven. De toonaard re klein – niet toevallig ook de toonsoort van Mozarts *Requiem*! – draagt sterk bij tot de dramatiek van dit concerto. Pas bij de inzet van de solist klinkt het eerste echt zangerige thema. Dit soort contrasten tussen dramatisch en zangerig, sterk en zacht, tussen stoere heldhaftigheid en ingekeerde beschouwing bepalen heel de eerste beweging. Er is dan ook niet veel verbeelding nodig om deze beweging als een omstandige opera-scène te beluisteren, waarin de piano als zangsolist zijn zaak bepleit tegenover het orkest. In de tweede beweging, in ABA-vorm, primeert de zangerige ontplooiing in de A-segmenten, terwijl het B-segment contrasterende buitelingen laat horen. Elementen uit de eerste beweging keren terug in de finale, een rondo waarin Mozart de conventie van een stabiele toonaard aan zijn laars lapt, door constant te wisselen tussen re klein en re groot.

Kortademige, onrustige motieven, gehuld in donkere klankkleuren, verplaatsen de luisteraar meteen naar onherbergzame oorden.

Ludwig van Beethoven had heel wat Mozart-concerten op zijn repertoirelijst staan. Voor Mozarts *Twintigste Concerto* componeerde hij zelfs eigen cadensen, aangezien die van Mozart nooit opgetekend werden. Het verwondert dan ook niet dat de invloed van Mozart op Beethovens eigen pianoconcerten duidelijk merkbaar is, zeker in de eerste twee. Het *Derde pianoconcerto* daarentegen werd door tijdgenoten als erg verschillend van de twee klassieke voorgangers bevonden. Dat was echter nog niets vergeleken bij de kloof die gaapt tussen het *Derde* en *Vierde pianoconcerto* (1808). Een concerto laten aanvangen met een gefluisterd statement door de piano was in die tijd een zeer gedurfd en nieuw idee. De herhaalde akkoorden in de piano klinken als een voorafspiegeling van het klopmotief dat al langer Beethovens gedachten bezette, en dat enkele maanden later de *Vijfde symfonie* op gang zou trekken. In het concerto verschijnt het klopmotief in de zonnige toonaard van sol groot, om daarna door het orkest beantwoord te worden in de totaal onverwachte toonaard si groot! Voldoende muzikale opschudding alleszins om de luisteraars van toen op het puntje van hun stoel te krijgen.

Nog meer ongehoorde wendingen komen aan bod in het centrale *Andante con moto*, dat zonder meer bedreigend klinkt. De piano en het orkest lijken wel lijnrecht tegenover elkaar te staan, in een dialoog die bijna als woordeloze filosofie klinkt. These en antithese: zo onverzoenbaar zijn aanvankelijk de nauwelijks ingehouden woede van het orkest en de lieflijke smekingen van de piano. Maar naar het einde toe komt er toch verzoening, wanneer de piano zich op zachte strijkerstonen de hoogte in hijst, en zo de inzet van de finale – een zonnig rondo – voorbereidt.

Jan Christiaens

ASHOT KHACHATOURIAN

Het **Orkest van de Achttiende Eeuw** (NL) werd in 1981 door Frans Brüggen opgericht. Het bestaat uit circa vijftig leden uit de gehele wereld, zestien nationaliteiten. Tot vijfmaal per jaar komt het orkest bijeen voor internationale tournees. De musici, individueel bekend als specialisten op het gebied van de 18e-eeuwse muziek, spelen op authentieke instrumenten of kopieën. Het uitgebreide repertoire met werken van onder meer Purcell, Bach, Rameau, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert & Mendelssohn werd uitgebracht op cd door Philips Classics. Veel van deze opnames kregen internationale prijzen. In augustus 2014 moest het orkest afscheid nemen van Frans Brüggen. De samenwerking met hun oprichter en dirigent kwam hiermee tot een einde, maar zijn inspiratie blijft voortleven en zal het Orkest nog vele jaren leiden. Het Orkest besliste dan ook om de traditie van vijf projecten per jaar voort te zetten met gastdirigenten.

Maria João Pires (PT) werd geboren op 23 juli 1944 in Lissabon. Zij gaf haar eerste concert al op vierjarige leeftijd en begon haar pianostudie bij Campos Coelho en Francine Benoit. Later vervolgde zij haar studie in Duitsland bij Rosl Schmid en Karl Engel. Behalve haar concertactiviteiten, maakte ze gedurende vijftien jaar opnames voor Erato en gedurende twintig jaar voor Deutsche Grammophon. Sinds 1970 is ze zich steeds meer gaan bezinnen op de rol die kunst speelt in het dagelijks leven, de gemeenschap en in de opvoeding. Ze zocht naar manieren om, ongeacht de ontwikkeling van individuen en culturen, het delen van ideeën tussen mensen te bevorderen. In 1999 richtte ze hiervoor het Centrum voor de Kunsten van Belgais op in Portugal. In 2012 startte ze in België twee projecten op die ook gericht waren op uitwisseling van ideeën tussen verschillende soorten mensen: het Equinox Project, dat verschillende koren oprichtte voor kinderen uit kansarme gezinnen en het Partitura Project, dat streeft naar een

onzelfzuchtige dynamiek tussen artiesten van uiteenlopende generaties. Hiermee hoopt ze een goed alternatief te bieden voor een wereld waarin competitiviteit een steeds grotere rol gaat spelen.

Ashot Khachatourian (AM) begon op vijfjarige leeftijd met pianospelen aan de Charles Aznavour muziekschool bij Valentina Melikyan en Elena Galustova. Daarna vervolgde hij zijn studie in Bazel bij Gerard Wyss, in Fiesole bij Eliso Virssaladze en uiteindelijk bij Maria João Pires in de Muziekkapel Koningin Elisabeth te Brussel. Momenteel is hij verbonden aan haar Partitura Project. Hij won de eerste prijs op het Rachmaninov Pianoconcours van 2006 en op het Martha Argerich Concours in 2007. Hij viel ook in de prijzen op het Top of the World pianoconcours in 2011 en op het Concours van Epinal van 2013. Als jonge pianovirtuoos kwam hij op uitnodiging van BBC Radio naar het St Luke Education Centre te Londen en werkte er samen met beroemde orkesten als het London Chamber Orchestra, de Royal Philharmonic, Norway Radio Orchestra, Le Concert Olympique ... In kamermuziekverband speelt Ashot Khachatourian met onder meer Misha Maisky, Maxim Vengerov, Ivan Monighetti, Liana Issakadze, Zakhar Bron, Augustin Dumay, Gary Hoffman en Gerard Caussé. Tegenwoordig verdeelt hij zijn tijd tussen concerten en opnames. Zijn eerste cd met repertoire van Haydn en Beethoven kwam uit in 2013. Hij treedt geregeld als duo op met Maria João Pires en Augustin Dumay, waarbij zijn buitengewone talent en pure muzikale ziel tot volle bloei komen.

In de kijker

VRIJDAG

22 SEP 2017

20.00 Concertzaal

© Benjamin Eclovega

Antwerp Symphony Orchestra & Philippe Herreweghe Brahms & Schumann

De piano als vurige vechtjas, wedijverend met een temperamentvol orkest: zo klinkt het *Eerste pianoconcerto* van Brahms. De *Tweede symfonie* van Schumann is een pareltje van orkestrale kleuren, spitse ritmes en weemoedige melodieën die de diepten van de romantische ziel peilen.

Laat weten wat u van het concert vond op

f ConcertgebouwBrugge
@concertgebouwbr

ZATERDAG

7 OKT 2017

20.00 Concertzaal

© Catherine Pluchart

Brussels Philharmonic & Gautier Capuçon Lalo, Ravel & Turnage

Met warm fonkelende orkestkleuren schetsen Ravel en Lalo hun voorliefde voor Spanje. Ravel in zijn *Daphnis et Chloé*, Lalo in zijn *Celloconcerto*, een vergeten meesterwerk dat sterccellist Gautier Capuçon met vuur verdedigt. In *Passchendaele* evoceert Turnage met serene hymnes en ijzingwekkende klankuitbarstingen de veldslag die het vredige dorp in 1917 in een onafzienbare graftombe (ofte tombeau) herschiep.

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be